

TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA ETKİLERİ*

The Effects of Banking Sector on Sustainable Development in Turkey

Fikret YETKİN** | Ali Rıza SANDALCILAR***

ÖZ: Sürdürülebilir kalkınma şimdiki toplumların sorunlarına gelecek nesillerin refah seviyelerini etkilemeden çözüm odaklı olmaya çalışan bir kavramdır. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için sadece birey ve toplumların değil tüm kurum ve kuruluşların doğrudan ve ya dolaylı etkileri mevcuttur. Bu kuruluşlardan biri olarak Türkiye'de bankacılık sektörü ele alınarak bu alandaki mevcut etkiler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Türkiye'de önemli finans kurumlarından olan bankalar; çalışanlar, müşteriler, paydaşlar, kendisine bağlı birçok kurumlar ile etki ettiği alan ve kişi sayısı yüksektir. Bundan dolayı böylesi bir sektörün sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirme yolunda desteğini almanın sağlayacağı olumlu ve olumsuz etkiler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Türkiye'de ekonomik boyutta sağladıkları tüm krediler içinden yedi kredi türünün olumlu ve olumsuz etkileri incelenmiştir. Diğer taraftan da Türkiye'de aktif büyüklüğüne göre ilk on beş bankanın projeleri ve çalışmaları ile ekonomik, sosyal ve çevresel boyutta sürdürülebilir kalkınmaya olan olumlu ve olumsuz etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT: Sustainable development is a concept trying to be solution oriented to the problems of current generation without affecting from the prosperity levels of future generations. For the implementation of sustainable development, not only individuals and societies but also all the institutions and organizations have direct or indirect effects. As one of the institutions, banking sector in Turkey was examined and existing effects on this field were tried to be revealed. The number of people and area that banks, one of the important financial bodies in Turkey, with employers, customers, shareholders and subsidiaries is high. As a consequence, the positive and negative effects of receiving support of such an institution on the way of realization of sustainable development aims were revealed. The negative and positive effects of 7 credit types out of all the credits provided for Turkey were examined. Moreover, according to active size of assets of Turkey, the negative and positive effects of top fifteen banks, with their projects and studies, on sustainable development in terms of economic, social and environmental aspects were revealed.

* Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalında kabul edilen "Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkileri" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, SBE, İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Mezunlu,
ytkn_fkrt_1554@hotmail.com

*** Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü
orcid.org/0000-0002-9185-6968 | aliriza.sandalcilar@erdogan.edu.tr

Hakemli Araştırma Makalesi Peer-reviewed Research Article		
Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
17.01.2018	20.02.2018	30.06.2018

Anahtar Sözcükler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Kalkınma, Bankacılık Sektörü.

Keywords: Sustainability, Development, Sustainable Development, Banking Sector.

GİRİŞ

İçinde bulunulan zaman diliminde yaşayanların sınırsız ihtiyaçları olduğu gibi gelecek dönemlerde yaşayacakların da sınırsız ihtiyaçlarının olması kaçınılmazdır. Mevcut dönemde yaşayanların ihtiyaçları mevcut kaynaklarla, gelecek dönemde yaşayacakların ihtiyaçları ise gelecekteki kaynaklarla karşılanması beklenilmektedir. Bu süreçte sürdürülebilir kalkınma kavramı ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma gelecek nesillerin refah seviyelerini azaltmadan içinde bulunulan toplumun refah seviyesini en yüksek seviyede tutabilmektir. Sürdürülebilir kalkınmanın temel esası olan bu durum, her alanda sağlanması ile mümkündür. Çok boyutlu incelenmekte olan sürdürülebilir kalkınmanın bir boyutunu da bankacılık sektörü oluşturmaktadır.

Çalışmada Türkiye’de bankacılık sektörünün sürdürülebilir kalkınmaya yaptığı etkiler araştırılmaktadır. Bu bağlamda ilk önce sürdürülebilir kalkınma ve bankacılık sektörü incelenmekte, sonrasında ise Türk bankacılık sektörünün sürdürülebilir kalkınma sürecine yaptığı etkiler açıklanmaktadır. Çalışma sonuç ve genel değerlendirmelerle sonlandırılacaktır.

1. Sürdürülebilir Kalkınma ve Bankacılık Sektörü

1.1. Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma Kavramları

Kökü latince'den gelen "subtenir", "korumak" veya "aşağıdan desteklemek" anlamına gelmektedir. İngilizcede ise "sustainability" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı; "çevre, insan, ekonomik sektör, şimdiki ve gelecekteki toplumları etkileyen bir terim olarak kalkınma kavramına yeni bir yüz ve farklı bir yapı kazandıran ifade olarak tanımlanmaktadır (Akgül, 2010: 134; Oz Mehmet, 2012: 2-3). Birçok alanda kullanılan bu kavramın temel özelliği insanın geleceğini konu alması ve hangi alanda kullanıyorsa o alandaki kaynakların korunmasına ilişkin olmasıdır.

Ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve çevresel kalkınma gibi kavramları kapsamaktadır. Ama daha çok ekonomik kalkınmayla bağlantılı olması; sürdürülebilirliğin aslında ekonomik faaliyetlerle doğrudan ilişkili olması durumudur (Kuşat, 2012: 228-229). Sürdürülebilir kalkınma, yeni bir ekonomik dönemin oluşturulması, yönetilmesi ve geliştirilmesi odaklı olarak “yoksulluk” olduğu bir dünyada bütün olumsuzluklara eğilimli olacağı için herkesin temel ihtiyaçlarını karşılamayı ve daha iyi bir yaşam için gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeksizin insanlığın şimdiki ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilme yeteneği olarak adlandırılmaktadır (Bruntland Report, 1987: 24-25). Özetle sürdürülebilirlik kavramı çevresel, ekonomik, teknolojik, politik gibi farklı konularda ele alınmaktadır (Ciegis, vd., 2009: 29). Bruntland Raporu (1987)’de yapılan sürdürülebilir kalkınma açıklaması özetlenirse; adından anlaşıldığı üzere kalkınmanın bir anlık değil "sürdürülebilir" olmasını, süreklilik taşımasını ifade etmektedir. İnsan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynaklar tüketilmeden, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve kalkınmasına imkân verecek şekilde bugünün ve gelecek nesillerin yaşamlarını planlanmasını ile ekonomik büyüme ve yoksulluk sorunun ortadan kalkacağını ifade etmektedir.

1.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Tarihsel Gelişimi

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez Bruntland Raporunda (1987) kullanılmıştır. Rapora göre; küresel olaylar sebebiyle nüfus artışının doğal kaynaklar üzerinde oluşturmuş olduğu büyük baskıdan dolayı dünya önümüzdeki yüz yıl içerisinde büyümenin sınırlarına ulaşmış olacaktır. Yani nüfus, gıda güvenliği, üretim, çevre kirliliği adlı beş alt sistem doğal büyümenin önüne geçerse dünya taşıma kapasitesinin fazlasıyla üstüne çıkacak ve ciddi tehditlerle karşı karşıya kalmış olacaktır öngörüsü nedeniyle rapor meydana getirilmiştir (Aksu, 2011: 12). Söz konusu rapor sürdürülebilir kalkınma literatüründe temel kaynakların başında gelmektedir.

Bruntland Raporu (1987) öncesinde uluslararası işbirliğine ilişkin ilk kapsamlı düzenlemeler 1970’li yılların başında gerçekleştirilmiştir. 1972 Haziran’da İsveç’in Stockholm kentinde yapılan “Bir-

leşmiş Milletler (BM) İnsan Çevresi Konferansında”¹ sosyo-ekonomik yapıları ve gelişmişlik düzeyleri farklı olan birçok ülke tarafından, çevre konusunu da ele aldıkları küresel anlamda ilk olan BM İnsan Çevresi Bildirgesi² kabul edilmiştir (www.mfa.gov.tr, E.T: 10.02.2017).

BM İnsan Çevresi Bildirgesi birçok ilkedan meydana gelmiştir. Genel olarak; insan, özgürlük, eşitlik temel hakları, doğal kaynakların bilinçli ve dikkatli kullanımı, ekonomik ve sosyal kalkınma, ulusların çevresel kalkınma için planlı hareket etmesi gerektiğine, kalkınma da bilim ve teknolojinin önemine, genç nesillerin çevresel faktör kullanımı konusunda eğitim sağlanması, çevrenin nükleer silahlar ve diğer bütün kitle imha araçlarının olumsuz etkisinden korunması gerekliliği gibi konular ele alınmıştır (United Nations, 1972: 4-5).

Bruntland Raporu’nda genel olarak; küresel sorunlar, sürdürülebilir kalkınma tanımı ve kapsamı, sorunların çözümü için kurumların ulusal çapta birlikteliği, politik yönergelerde (insan ve toplum odaklı kaynakların oranında sürdürülebilirliğin sağlanamadığını ve bu oranda artış sağlanması), kalkınma ve çevre faktörlerini bir arada değerlendiren, uluslararası ekonomik roller, yoksulluk şeklinde ana konular olarak ele alınmıştır (Bruntland Report, 1987).

Konferansın konusu olarak sürdürülebilir kalkınmanın merkezinde yer alan “insan” kavramının tabiat ile sağlıklı, uyumlu bir yaşam hakkından, üretim-tüketim alışkanlıkları gibi konulardan bahsedilmiş ve konferansta alınan karar ve ilkelerin hayata geçirilmesini sağlamak, uluslararası birlik ve beraberlik, ekonomi ve çevre birlikteliği gibi konuları uluslararası anlamda uygulamaya dökme çalışmalarından oluşmaktadır. Sonrasında “Rio Deklarasyonu”³ ve “Gündem 21” adlı iki temel belge kabul edilmiştir (Tıraş, 2012: 64).

1992 Rio Konferansı’nda alınan önemli kararların, geçen beş yıllık süreç içinde nasıl ele alındığını ve bu kararların doğruluğunu ve uygulanabilirliğini değerlendirmek üzere, 1997 yılında New York’ta

---

¹ “Stockholm Konferansı” olarak da adlandırılmaktadır (http://www.mfa.gov.tr, E.T:30.07.2017).

² United Nations Declaration on Human Environment.

³ Rio De Janerio Bildirisi olarak da bilinmektedir (http://www.mfa.gov.tr, E.T: 28.07.2017).

Rio+5 (BM Dünya Zirvesi Gözden Geçirimi) Zirvesi⁴ gerçekleştirilmiştir. Bu zirve sonucunda, Rio Konferansı’nın bekleneni ve olması gerekeni karşılamamış olduğu, bu nedenle daha somut girişimlerde bulunulmasının gerekliliği belirtilmiştir (Selcen Seydioğulları, 2013: 22).

Dünyanın geleceğini tehdit eder hale gelen küresel ısınma, beraberinde gelen çevre ve iklim sorunu ve özellikle sera gazı emisyon⁵ sorunu daha fazla hissedilebilir olması gelişmiş ülkelerin sorumluluk üstlenmesi için müzakere yapılmıştır (www.mfa.gov.tr, E.T: 10.05.2017). 1992’de Rio de Janeiro’da (Brezilya) gerçekleştirilen Dünya Zirvesi’nde 169 ülkenin katılımı ile 11 Aralık 1997 tarihinde “BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi”ne⁶ ilave olarak “Kyoto Protokolü”⁷ hayat geçirilmiştir. Ancak ilk seferde Kyoto kentinde (Japonya) öne sürülmüş fakat istenilen sonuç alınamayınca, BM daha fazla konuya da eğilim göstererek ikinci defada gündemine almış ve protokol ancak New York’ta 16 Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir (TMMOB Gıda Mühendisleri Odası, 2012: 62). Gerçekleştirilen Rio Zirvesinden sonraki 12 ay içerisinde Zirvede alınan kararları değerlendirmek amacıyla 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihinde BM tarafından Güney Afrika Cumhuriyeti’nin Johannesburg kentinde "BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi"⁸ gerçekleştirilmiştir (Zoral, 2011: 8-9).

BM tarafından 22 Haziran 2012 yılında Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı⁹ gerçekleştirilmiştir.

---

⁴ BM Özel Oturumu olarak düzenlenen bu zirve sonucunda, Rio Konferansı’nın bekleneni ve olması gerekeni verememiş olduğu, bu nedenle daha somut girişimlerde bulunulmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Selcen Seydioğulları, 2013: 22).

⁵ Emisyon (salım), atmosfere salınan karbon miktarını ifade etmektedir.

⁶ (BMİDÇS), 1992 yılında Rio de Janeiro’da (Brezilya) gerçekleştirilen Yeryüzü Zirvesi’nde Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ile beraber imzaya açılan Rio Sözleşmeleri’nin üçüncüsüdür (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2008: 4).

⁷ BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin bir ekidir (<http://www.dsi.gov.tr>, E.T: 28.07.2017).

⁸ Gündem 21’de alınan kararların değerlendirme maksadıyla oluşturulduğu için Rio+10 adı da kullanılmaktadır (Bayraç ve Çemrek, 2013: 136).

⁹ “Rio+20” olarak da adlandırılmaktadır (<http://www.tr.undp.org>, E.T: 29.07.2017).

rilmiş ve konferans sonunda "İstedığımız Gelecek" isimli bildirge yayımlanmıştır (Tıraş, 2012: 64). Bu bildirgede daha önce alınan kararların değerlendirme kısmı düzenlenmiş ve amaç olarak; ekonomik, sosyal ve çevresel dengenin sağlanması ve sürdürülebilir kalkınma gelişimine önem verilmesi üzerinde odaklanılmıştır (Bayraç ve Çemrek, 2013: 136).

Küresel olarak sürdürülebilir kalkınmayı sosyal ve ekonomik açıdan değerlendirmenin yanında, çevresel olarak düzenlenen stratejilerden biri de Avrupa Birliği (AB) Çevre Politikası olmuştur. Sürdürülebilir kalkınmada çevre faktörü önemli bir yere sahip olduğundan AB'de de önemsenen bir politikada haline gelmiş ve 1991 Aralık ayında imzalanan fakat 1 Kasım 1993'te yürürlüğe girmiş olan Maastrich Anlaşmasında da yer almıştır.¹⁰ (Altun Ada ve Kılıç, 2014: 205). Maastrich Anlaşması'nın ardından 1997 yılında gerçekleşen ve bu anlaşmayı düzenleme maksatlı olarak Amsterdam' da AB'nin sürdürülebilir kalkınma ve çevre kavramı gibi değerlerin korunabilmesi adına toplantılar gerçekleştirilmiştir (Okumuş, 2013: 16).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın yeniden yapılandırılması için 1947 yılında "Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OE-EC)"¹¹ kurulmuş ve sonrasında örgüt "Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) dönüştürülmüştür. OECD'nin genel amacı, ülkelerin ortak bir çatı altında toplanabilmesi, bilgi ve birikimlerini birbiriyle dayanışma içersin de paylaşabilmeleri, sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik büyümenin gerçekleşmesi, refah standartlarının artırılması ve dünya ticaretinin büyümesine yarar sağlamaktır (<http://disiliskiler.kulturturizm.gov.tr>, E.T:27.05.2017).

1.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları

Sürdürülebilir kalkınma literatürde üç boyutta incelenmektedir. Bunlar ekonomik boyut, sosyal boyut ve çevresel boyuttur.

Ekonomik boyut; sürdürülebilir kalkınmaya ekonomi faktörünün çok katkısı olmadığı durumu düşünülmüş hatta refah maksimizasyonu, ekonomik terimleri kapsamasını gereksiz bulan taraflar

¹⁰ Bu anlaşma Avrupa Topluluğu'nun, Avrupa Birliği adını aldığı anlaşmadır (www.tbmm.gov.t, E.T: 29.07.2017).

¹¹ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development)

olmuştur (Seidler and Bawa, 2009: 3-4). Sürdürülebilir kalkınmanın boyutlarından biri olan “ekonomik boyut” işgücü ve tüketim kavramları aracılığıyla sürdürülebilir kalkınmanın sadece çevre ve tarımla ilgili olmadığı ortaya koymuştur (Doğaner Gönel, 2002: 5). Ekonomik araçlar kullanılarak çevre koruma sağlanabilir. Ayrıca yeniliğe teşvik edebilir ve kar oluşturabilir (Emas, 2015: 1).

Sosyal boyut; toplum yani insan hak ve sorumluluklarını içermektedir (Tıraş, 2012:61). Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili olarak sermayenin ekonomik kalkınmaya ve emek faktörüne büyük yardımı olmaktadır ve ekonomik sektörün serbest bir ortamda kendini gösterebilmektedir (Smith, 2011: 32). Ekonomik boyutun aslında sosyal boyutla ilgili olduğunu savunmuştur Çünkü sağlıklı sosyal ortamın oluşmadığı ortamda refah, nesilleri düşünen bir sistemden yani sürdürülebilirlikten bahsedilemez. Ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri birleşimi olduğu ve bütün olduklarını göstermektedir (Alagöz, 2004: 17).

Çevresel boyut; sürdürülebilir kalkınmanın tanımından da anlaşılacağı üzere ekonomik gelişme, gelecek ve şimdiki toplumun refahı, çevresel dengeyi sağlamaya çalışan bir kavramdır. Çevresel boyut kavramı sürdürülebilir kalkınma ile iç içe olmuştur. Sürdürülebilir kalkınmada çevre kavramı, insanların toplumsal yapılarının geliştirilmesi, kaliteli bir yaşam sürmeleri için içinde yaşadıkları ve bağlı oldukları bir tür olarak değerlendirilmektedir (Byrch, vd., 2009: 2).

1.4. Sürdürülebilir Kalkınmada 2030 Gündemi ve Hedefleri

“2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” ve bu hedeflerde tüm insanlık için; yoksulluk, açlık, sağlık yani kısaca refah odaklı olmuştur. Binyıl Kalkınma Hedefleri başlığı altında başlangıçta evrensel olarak birliktelik oluşturma amaçlıdır ve toplam on yedi temel hedeften oluşmaktadır (www.undp.org, E.T: 11.05.2017). Söz konusu hedefler şu şekilde sıralanabilir (Economic and Social Council, 2016: 3-22; Onay, 2015: 106-107; Özbakır, 2016: 7-20);

Hedef 1. Yoksulluğun bütün hallerinin ortadan kaldırılması,

Hedef 2. Sürdürülebilir tarımın desteklenmesi ve diğer taraftan açlığın sona erdirilmeye çalışılması, gıda güvenliğinin sağlanması ve daha iyi bir şekilde beslenme güvencesinin sağlanması,

Hedef 3. Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi,

Hedef 4. Eşitlikçi, nitelikli bir eğitimin oluşturulması, güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu eğitim-öğrenimin desteklenmesi,

Hedef 5. Toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesinin sağlanması,

Hedef 6. Herkes için suyun ve çevresel koşulların erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence durumunun sağlanması,

Hedef 7. Toplumda herkesin uygun fiyatla, güvenilir, sürdürülebilir bir modern enerjiye erişiminin sağlanması,

Hedef 8. Sürekli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın desteklenmesi,

Hedef 9. Sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek, altyapıların inşası ve yenilikçiliğin güçlendirilmesi,

Hedef 10. Ülke içinde ve ülkeler arası eşitsizlik kavramının oluşumunu engellemek,

Hedef 11. İnsan yerleşim yerlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale gelmesini sağlama,

Hedef 12. Sürdürülebilir çapta tüketim ve üretimin sağlanması,

Hedef 13. İklim değişikliği ve sebep olduğu olumsuzluklar için mücadele edilmesi,

Hedef 14. Sürdürülebilir kalkınma için doğal kaynakların; okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı sağlanması,

Hedef 15. Karasal ekosistemlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çölleşme ile mücadele gerekliliğinin sağlanması karasal bozulmanın durdurulması,

Hedef 16. Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik için barış ve toplumların desteklenmesi, tüm toplum için adalet erişiminin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir kurumların oluşumunu destekleme,

Hedef 17. Sürdürülebilir kalkınma için küresel çapta ortalığın geliştirilmesi ve uygulama araçlarının ilerletilmeye çalışılması.

1.5. Bankacılık Sektörü

Sürdürülebilir kalkınma kavramını etkileyen faktörlerden biri de bankacılık sektörüdür. Bankalar sürdürdükleri faaliyetlerle doğrudan ve/veya dolaylı olarak sürdürülebilir kalkınma üzerinde etki yapmaktadır. Ayrıca katılım bankacılık sektörü de bu kapsamda ele alınabilecek sektörler arasında yer aldığı söylenebilir (Gün, 2016:54).

Banka, sermaye fazlalığı olan insanlar ile sermaye eksikliği veya ihtiyacı olan insanlar arasında aracılık işlemi gören kurumdur. Bu aracılık işlemleri başlığı altında asıl amacı; borç verme, ödünç alma, yatırım, tavsiye ve arabuluculuk, ödeme, garanti ve mülkiyetler, emlak güvencesi olarak sıralanabilir. Bankacılık sektörünün iki ana gelir kaynağı bulunmaktadır. Bunlar; faiz kazancı; kendi adına risk üstlenen çalışma biçimi iken; hüküm kazancı; hem kendi adına hem de müşteri adına alınan risktir (Jeucken and Bouma, 1999: 23).

Bankaların temel ekonomik işlevleri mali aracılıktır. Bankacılık sektörünün mali işlevleri sonucu ekonomide ödünç verilebilir fon arzı ve fon talebi artar, bunun sonucunda mali piyasanın hacmi genişler, milli gelir ve istihdam yükselir. Bankaların makroekonomik açıdan bir diğer önemli işlevi de, mali sisteme çekilen fonların ekonomik kalkınmaya en yüksek katkıyı sağlayacak alan ve sektörlerle eğilmesidir. Ayrıca ekonomide etkili bir para politikasının uygulanması, ülkenin dış ekonomik ilişkilerinin gelişmesi ve dünya ile bütünleşmesi de, ancak gelişmiş bir bankacılık sektörü ile mümkündür (Savram ve Karakoç, 2012: 328).

2. Türkiye’de Bankacılık Sektörü ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Sürdürülebilir kalkınma ile bankacılık sektörü kavramları önceki bölümlerde açıklanmıştı. Bu bölümde he iki kavramın birbiriyle olan ilişkisi açıklanmaya çalışılacaktır. Şöyle ki sürdürülebilir kalkınmanın literatürde üç boyutta ele alındığı belirtilmişti. Bu bağlamda sosyal ve çevresel bankalar 1970’lerin başında kurulmuş olsa da sürdürülebilir kalkınma ve bankacılık sektörü arasındaki ilişki 1980’li yıllardan sonra başlamıştır. Kaynakların verimli bir şekilde

kullanılması ve ABD’de çevreyle ilgili düzenlemelerde sorumluluk yasası, tazminat, bir takım çevresel düzenlemelerin yürürlüğe girmesi nedeniyle; Avrupa’da toprak ve hava, bankaların gerçekleştirmeleri gerekli olan sorumluluk problemi ve finansal risk ile müşteriler çevre sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır (Oyegunle ve Weber, 2015: 2-3).

Bruntland Raporunda yapılmış olan tanım kurumlar, işletmeler ve bankalar gibi finans kurumları için de geçerlidir. Şöyle ki; işletme veya bankalarda ki paydaşlarının ve müşterilerinin gereksinimlerini diğer gelecekte ki müşterilerin ihtiyaçlarını riske atmadan giderilmesi olarak değerlendirilmektedir (Onay, 2015: 110).

Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde yer alan tükettiğini üretme bilincidir. Bütün bireyler yaşamın her alanında tükettiklerinin bilincinde olunarak üretim gerçekleştirmek yani tükettiğini üretmek bilincinde hareket edilirse şimdiki toplumların refah ve yaşam süresi uzarken diğer taraftan gelecek nesillerinde yaşam imkânını ve refah seviyesini arttırmış olur. Her alanda uygulama derken sadece toplum ve birey olarak değil işletme, kurum vb. her yerde sürdürülebilir kalkınma sağlanma bilinci oluşturulmalı ve buna göre hareket edilmesi gerekmektedir. Bu bilincin uygulanması gereken alanlardan biri de bankacılık sektörüdür. Finans kurumlarından olan bankalar hem kendi kullanımlarını denetlemek hem de toplumun kullanımı etkileme olanağına sahip olduğu için sürdürülebilir kalkınmada önemli bir yere sahiptir.

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma ile ilgili ilk yasal düzenleme 2872 sayılı Çevre Kanun’unda yapılmıştır. Söz konusu kanunun 2. maddesine göre; “Sürdürülebilir kalkınma, bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişme sağlanmasıdır” (Çevre Kanunu, 1983: madde 2).

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma ile bankacılık sektörü arasındaki ilişki üç boyut halinde incelenecektir. Bunlar ekonomik boyut, sosyal boyut ve çevresel boyuttur. Tablo 1’de Türkiye’deki bankaların aktif büyüklüklerine göre sıralanması yer almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ile bankacılık sektörü arasındaki ilişki incelenir-

ken bu tabloda yer alan bankalara ait bilgi ve verilerden yararlanılacaktır.

Tablo 1. Türkiye’deki Bankaların Aktif Büyüklüklerine Göre Sıralanması (2017 Haziran)

Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar*	Toplam Mevduat	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Net Dönem Kar/Zararı	Bilanço Dışı Hesaplar	Şube Sayısı (Adet)	Çalışan Sayısı (Adet)
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1863	399.947	270.855	241.471	43.341	5.100	4.336	1.337.776	1.813	24.709
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	340.510	224.577	191.289	39.935	4.500	2.887	842.962	1.372	24.776
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	308.683	201.495	175.574	38.008	4.200	3.080	1.599.726	959	19.345
Akbank T.A.Ş.	1948	290.562	172.394	173.220	35.680	4.000	2.906	1.572.129	840	13.865
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	265.125	181.230	159.330	28.491	4.347	1.893	1.290.395	908	18.406
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	264.808	180.456	172.287	23.821	1.250	2.228	1.006.136	969	17.771
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	236.623	168.323	141.341	21.615	2.500	2.121	2.006.440	927	16.006
Finans Bank A.Ş.	1987	116.437	73.913	64.610	11.212	3.150	810	920.173	588	11.925
Denizbank A.Ş.	1997	110.973	70.421	70.505	11.804	3.316	986	710.935	704	12.833
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	80.365	59.958	51.633	8.401	2.204	590	358.857	515	9.541
Türk Eximbank	1987	70.698	66.147	0	5.476	3.700	272	113.484	6	637
ING Bank A.Ş.	1984	49.267	36.962	25.160	5.266	3.486	433	354.997	266	5.086
Odea Bank A.Ş.	2011	37.439	26.781	28.382	3.616	3.289	150	161.169	52	1.670
Şekerbank T.A.Ş.	1953	27.020	18.543	17.004	2.591	1.158	52	546.415	273	3.597
HSBC Bank A.Ş.	1990	26.759	14.715	19.336	2.373	652	93	195.775	89	2.819
Toplam	29353	2.625.216	1.766.770	1.531.143	281.629	46.853	22.836	13.017.370	10.281	182.986

2.1. Ekonomik Boyut

2013 yılının şubat ayında, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı himayesinde, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu’nun (TESK) desteğiyle gerçekleştirilen ve her ayın 15. günü “Esnaf Günü” ilan edildiği “Açık” platformu kapsamında; esnafın iş hacminin artması ve bu sayede kapılarının hep açık kalması, üretimin ve beraberinde ülke ekonomisinin canlanması hedeflenmektedir. Ayrıca Şekerbank, ‘Açık’ platformu ile tüketicileri her ayın on beş’inde esnaftan alışveriş yapmaya teşvik etmektedir (Şekerbank Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 58).

Şekerbank’ın gerçekleştirdiği bu uygulama ile ekonomik sektöre canlandırma adına katkı sağlarken bu sayede üretimi de ayakta tutmaya çalışmıştır.

Akbank, esnafa yönelik çalışmalarını “Esnaf Kardeşliği” altında 2016 yılında da sürdürmüştür. Akbank, esnafa yönelik hizmetlerini “Esnaf Kardeşliği” başlığı altında topladı. Bu başlık altında hazırlanan ilk ürün olan “Olduğunda Öde Kredisi” esnafa kredi geri ödeme-

lerini kazançlarına göre yapma imkânı sağlamıştır (Akbank Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 8). Esnaflığın özünü oluşturan temel değerlerden anlayış ve dayanışmayı iletişim kampanyalarının merkezine koymuştur. Müşterilerinin nakit akış döngüsünü gözeterek oluşturduğu “Olduğunda Öde Kredisi” ile finansman ihtiyaçları için rahatça geri ödeme imkânı sağlayan Akbank, ayrıca “Gönlüne Göre Öde Esnafım”, Üye İşyeri Kampanyaları, “Siftah Biriktiren Hesap”, “Kuruşun Değerini Bilen Tarifeler” gibi esnafın ihtiyacına yönelik geliştirdiği ürün ve hizmetlerine Eko POS Tarifelerini de eklemiştir (Akbank Faaliyet Raporu, 2016: 30-31).

Ayrıca bankacılık sektörü sağladığı finansman destek amaçlı bazı kredileri sürdürülebilir kalkınmaya etki etmektedir. Kredi; bir bankanın yapacağı istihbarat sonucunda, gerçek veya tüzel kişilere yasaları, iç politikaları ve kendi kaynakları da göz önünde alarak, teminat karşılığı ve teminatsız olarak para, teminat veya kefalet vermek şeklinde sağlanan olanak ve limitlerdir (Balkaş, 2004: 4).

Bankacılık sektörü bilindiği üzere krediyle işlem sürdüren ve sağlamış olduğu kredilerle toplumu ekonomiyi derinden etkileyen bir sektördür. Sağlamış olduğu bir kısım kredi türü (Tarım Kredisi, Avcılık Kredisi, Turizm Kredisi, KOBİ Kredisi, Kredi Kartı, Enerji Üreten Madenlerin Çıkarılması Kredisi, Kereste-Orman Ürünleri Kredisi vs.) ele alınarak sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile doğrudan veya dolaylı etkisi bulunmaktadır.

2.2. Çevresel Boyut

2.2.1. Enerji Verimliliği ve Karbon Salımı

Sürdürülebilir kalkınmada gerçekleştirilmeye çalışılan önemli hedeflerden birisi de enerji verimliliği sağlamak ve karbon salınımını en aza indirgenmektir. Bundan dolayı bankacılık sektörü de bazı uygulamalarla bu düşüşü sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye’de ele alınan bankaların karbon salımı için gerçekleştirmiş olduğu uygulamalar şunlardır. Bankacılık alanında enerji tasarrufu ve enerji verimliliği konusundaki ulusal ve uluslararası düzeyde 2012 yılının mart ayı itibarıyla, EKOkredi ile enerji verimliliği alanında 320 milyon TL’ye yakın kredi kullanılmıştır. Böylece, 22 bin 314 bireysel müşteri, 396 KOBİ ve 2 bin 775 esnaf, çiftçi ve küçük işletme,

EKO kredi’nin finansman imkânından faydalanmıştır. EKO kredi’nin bir alt başlığı olan ve İZODER teknik danışmanlığında sunulan EKO kredi Yalıtım alanında 80 milyon TL finansman oluşturulmuştur. Yalıtım sayesinde konut enerji tüketiminde %50 oranında tasarruf gerçekleşmiştir. EKO kredi ile doğal kaynakların korunması, enerji üretiminin ve tasarrufunun sağlanması, bu alanda uzun vadeli yabancı kaynağın Türkiye’ye girişi gerçekleştirilmiştir. Böylece, Türkiye ekonomisinin önemli gündem maddelerinden biri olan enerji ithalatının azaltılması konusuna destek olunarak fayda sağlanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012: 68).

2.2.2. Tarım

Toprak; toplum, çevre ve ekonomide büyük öneme sahip olan, doğada hazır halde bulunan, sonu olmayan, ektikçe ve ürettikçe verim elde edilebilecek önemli sermayelerden biridir. Sürdürülebilir kalkınma sürecinde doğada hazır halde bulunan ve sonu olmayan kaynaklar değerlidir. Bu bağlamda ilk önce Türkiye’deki özel bankalardan olan Şekerbank’ın faaliyetleri incelenecektir.

Sürdürülebilir kalkınmayı iş yapış şekline göre 2014’te Türkiye’de ve dünyada bir ilk olarak ve ana amacı kırsaldan kente göçü önlemek olan “**Aile Çiftçiliği Bankacılığı**” projesini geliştirmiştir. BM tarafından Dünya Gıda ve Tarım Örgütü’nün önerisi doğrultusunda 2014 yılının “**Uluslararası Aile Çiftçiliği Yılı**” ilan edilmesiyle başlanılan proje ile çiftçilerin ekonomik nedenlerle topraklarını terk etmesinin önüne geçmeyi, toprak bölünmesi sebebiyle meydana gelen kayıplarını azaltma amaçlı olmuştur. “Aile Çiftçiliği Bankacılığı” projesi ile 2015 yılında 60.000 çiftçi ailesine ulaşılmış ve 1,6 milyar TL üzerinde finansmanla destek olunmuş ve mobil satış ekipleri 2015 yılında 1.000’in üzerinde köyü ziyaret etmişlerdir (Şekerbank Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 22).

Şekerbank’ın aktif olarak gerçekleştirdiği çiftçilere yani tarıma öncelikli olarak sağlamış olduğu finans proje ve destekle sürdürülebilir kalkınmaya da destek sağlamıştır.

Kamu sermayeli bankalardan biri olan Ziraat Bankası, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile Kredi Garanti Fonu (KGF) arasında, KOBİ ölçekli işletmelere uygun koşullarda işletme sermayesi finansmanı ve kefalet desteği sağlanmasına amacıyla imzalanan

anlaşma ile “**Nefes Kredisi**” ürünü uygulamaya geçirilmiştir. Diğer taraftan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan Genç Çiftçi Programı’ndan hibe almaya hak kazanan genç çiftçilerin daha kârlı, verimli ve sürdürülebilir işletmeler kurabilmeleri amacıyla Genç Çiftçi Kredisi tarımsal faaliyetle uğraşan müşterilere sunulmuştur. İşletmelerin yerli ve yeni makine-teçhizat alımları için uygun koşullarda finansal destek sağlanmasına yönelik olarak gerçekleştirilen KOSGEB ile Banka arasında “Makine Teçhizat Kredi Faiz Desteği Protokolü” imzalanmış, bu protokol ile müşterilere uygun faiz oranları ile kredi kullanma desteği sağlanmıştır (Ziraat Bankası Sürdürülebilirlik Raporu, 2016: 4).

2.3. Sosyal Boyut

2.3.1. Etik Bankacılık

Öncelikle etik kelime anlamı olarak, insanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları, doğru-yanlış ya da iyi-kötü gibi ahlaki açıdan araştıran ölçülerin birleşimidir. Meslek etiği, meslek grubunu oluşturan bireylerin kendi aralarında ve toplum ile olan ilişkilerini düzenlerken, örgütsel etik, örgütün içinden ve dışından kaynaklanan sorunların çözümünde belirli kurallar getirerek örgüt içi davranış biçimini tanımlar (www.tbb.org.tr, E.T. 07.07.2017).

İlk olarak Türkiye İş Bankası; 2015 yılında, 1.372 çalışana risk, kontrol, denetim ve hukuk alanlarını kapsayan içerikte toplam 8.184 saat sınıf eğitimi verilmiştir. Bahse konu eğitimlerin içerik tasarımında, Banka’nın Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Politikasına uyumu teşvik etme amacı gözetilmiştir (Türkiye İş Bankası Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 14). Türkiye İş Bankası Etik bankacılık uygulamalarından yolsuzluk kavramına karşı uygulamış olduğu kontrol, eğitim gibi programlarla önlem almaya ve etik bankacılık yolunda adımlar atmıştır.

Garanti Bankası Etik ve Doğruluk İlkeleri adlı dokümanında; çalışanların müşterilere, diğer çalışanlara, işe ve topluma karşı sorumlulukları detaylı olarak tanımlanmaktadır. Garanti Bankası, Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSKP)’na göre, ulusal yasalarla Türkiye’nin taraf olduğu uluslara-

rası anlaşmalarla kısıtlanmış veya yasaklanmış olan hiçbir etkinliğe finansman desteği sağlamamıştır. Ayrıca, çocuk işçi çalıştırdığı veya insan haklarını ihlal ettiği belirlenmiş olan hiçbir projeye veya faaliyete finansman oluşturmamıştır. Garanti Bankası bu tür proje veya faaliyetler için gelen kredi taleplerini, daha ileri sosyal ve çevresel etki değerlendirme sürecine tabi tutmadan ve kredi tutarını dikkate almadan reddetmektedir (Garanti Bankası Sürdürülebilirlik Raporu, 2016: 66)

2.3.2. Sosyal Projeler

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için bireylerin, toplumun, kurumların, şirketlerin kısaca tüm ulusların ortak bir çerçevede geleceği, gelecek nesilleri düşünerek hareket edilmelidir. Yaşamın dengeli bir şekilde ilerleyebilmesi için tüm toplum ve kuruluşların destek olması gerekmektedir. Bu kuruluşlardan bankacılık sektörünü diğer birkaç başlık altında değerlendirildiği gibi sosyal olarak ne gibi projeler işlendiğine bakılacaktır.

Garanti Bankası, 2008 yılında Türkiye’nin öğretmenler için faaliyet gösteren ilk ve tek sivil toplum kuruluşu Öğretmen Akademisi Vakfı’nı (ÖRAV) kurmuştur. ÖRAV bugüne kadar; “Öğrenen Lider Öğretmen” başlığı ile devam eden “Öğretmenin Sınırı Yok” projesine ek olarak; “Liseler için Öğrenen Lider Öğretmen”, “Çözüm Odaklı İletişim”, “Öğretmenin Kimyası”, “Eğitim Yöneticilerini Geliştirme Programı (EYGEP)”, “Etiketsiz Eğitim” ve “Yaratıcı Çocuk Yaratıcı Beyin” ile toplamda seksen bir ilde yüz yirmi bin eğitimcinin gelişimine destek olmuştur. ÖRAV, MEB ile imzaladığı protokol ile işbirliği devam etmektedir (Garanti Bankası Faaliyet Raporu, 2016: 20). 2015’te Akbank, “**Şehrin İyi Hali**” projesi kapsamında üniversiteli gençlerin katılımıyla yirmi altı ilde kıyı temizliğinden eğitime, hayvan haklarından sağlık konularına kadar otuzdan fazla gönüllülük projesi gerçekleştirmiştir (Akbank Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 8). Gerçekleştirdiği bu proje ile Akbank sosyal açıdan çevre temizliği, eğitim, hayvan hakları gibi birçok konuyu ele alarak destek sağlama-ya çalışmıştır.

2.3.3. Eğitim

Bankacılık sektörü sağlamış olduğu imkânlarla ve desteklerle topluma sosyal anlamda yardım ve dayanışma sağlayıp, gelecek nesillere daha refah seviyesi yüksek yaşam standartları bırakarak sürdürülebilir kalkınmaya da katkı sağlamaktadır.

(Hedef 4) herkesi kapsayan ve herkese eşit derecede kaliteli eğitim sağlamak (<http://unesco.org.tr>, E.T: 20.09.2017) adlı maddesiyle sürdürülebilir kalınma sürecinde eğitimin önemi açık bir şekilde belirtilirken eğitimle ilgili sorunlarda çözüm arayışı içinde olunması gerekliliğinden içinde ele alınmıştır. Türkiye’de bankacılık sektöründe sürdürülebilir kalkınma sürecinde eğitime vermiş olduğu proje ve yardımlarla sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleşmesine destek sağlamıştır

Başlangıçta Akbank’a bakılırsa, Sabancı Üniversitesi işbirliği ile eğitim alanında büyük bir girişim olan destek sağlama amaçlı olarak Center of Excellence in Finance’in (CEF) kuruluşu için çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca; Akbank Çağrı Merkezi bünyesinde gerçekleştirilen iyileştirmeler ve çalışan eğitimleri sayesinde müşteri ihtiyacını ikinci bir çağrıya gerek olmadan karşılama konusunda önemli verimlilik artışları sağlamıştır. (Akbank Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 8,73). Görüldüğü üzere Akbank eğitime yönelik kuruluşların oluşumunda destek olma çalışmaları göstermiştir.

Şekerbank 2015 yılında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının başlattığı Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ile KOSGEB’in katkılarıyla yürütülen “**Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı**”na destek sağlanmıştır. Program kapsamında, Kırklareli, Gaziantep, Zonguldak, Muğla, Malatya, Balıkesir, Çankırı ve Konya’da 407 kadın çiftçiye 10 gün süreyle 70 saat “**Uygulamalı Girişimcilik**” eğitimi verilmiştir. Eğitimlerin ardından söz konusu 8 ilde düzenlenen törenler ile sertifikalar dağıtılmıştır (Şekerbank Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 29). Şekerbank, verdiği eğitimlerle çiftçiye özellikle kadın çiftçiye destek olarak diğer taraftan kadınların iş hayatına atılma kolaylığı da sağlamıştır.

2.3.4. Toplumsal Eşitlik ve Kadınlara Destek

Eşitlik kadına destek topluma en çokta gelecek nesillere bırakılacak en güzel armağandır. Çünkü toplum kadınla vardır. Sosyal düzenin sağlanabilmesi için kadına destek verilmeli çalışma hayatına daha fazla girebilmeleri için imkânlar tanınmalıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunun en önemli konularından biridir. Bu yüzden insanlar, kurumlar ve toplumlar üstüne düşeni yapmalı ve destek olunmalıdır. Örneğin Türkiye’deki bankaların kadınlara destek girişimi değerlendirilirse;

İlk etapta Şekerbank, tüm müşteri bölümlerinde kadın bankacılığı başlığı altında yaptığı çalışmalar ile son bir yılda yaklaşık 11 bin kadın girişimciye 335 milyon TL’yi aşan finansman desteği sağladı (Şekerbank Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 28). Şekerbank, kadın girişimciliği destekleyerek kadınlara iş imkânı verirken diğer taraftan kadınları toplumuna kazandırmıştır.

Vakıf Bank ise yurt dışından düşük maliyetli krediler temin ederek KOBİ’lerin kullanımına sunmaya sürdürmüşlerdir. Bu bağlamda, Avrupa Yatırım Bankası’ndan 200 milyon Avro, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası’ndan, TurSEFF II ”de 55 milyon ABD Doları tutarında ek kaynak ve TurSEFF III kapsamında 10 milyon ABD Doları olmak üzere toplam 65 milyon ABD Doları, Kadın Girişimci Destek Paketi olarak 25 milyon Avro ek gelir ile destek sağlamıştır (VakıfBank Faaliyet Raporu, 2016: 52). Vakıfbank’ın, diğer kalkınma oluşturmaya çalışan kurumlara finansal destek olduğu görülmektedir.

2.3.5. Engelli Vatandaşlara Bankacılık Hizmetleri

Engelli vatandaşlar için tüm toplumların, bireylerin, kurumların yardımcı olması insanlık görevidir. Kurumlar ise, bütün müşterilerine karşı sorumludur. Özellikle ihtiyaç sahibi olanlara ise daha fazla sorumludur.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un Geçici 2. Maddesi “Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapılar bu

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde engellilerin erişilebilirliğine uygun duruma getirilir.” hükmü mevcuttur (Erişilebilirliği İzleme ve Denetleme Yönetmeliği, 2013).

Örneğin; Türkiye İş Bankası, engelli müşterilerin bankacılık hizmetlerine erişiminin önem vermiştir. 2016’da görme engelli müşterilerin işlem yapabildiği sesli işlem özellikli bankamatiklerin sayısı 2.438’dir. Engelli müşterilerin erişimini kolaylaştırmak amacıyla hizmete sunulan tekerlekli sandalye kullanımına uygun bankamatiklerin yaygınlaştırılması sağlanmıştır. 2016 yılsonu itibarıyla bu tanıma giren 161 bankamatik bulunmaktadır. Görme engelli müşterilerin Bankamatik kartı/kredi kartı alışverişlerinden sonra işlem tutarının Banka’da kayıtlı cep telefonlarına SMS ile gönderilmiştir. Akıllı cep telefonlarını erişilebilirlik olarak kullanan görme engelli müşteriler gelen SMS’de ki bilgileri dinleme imkânı bulmuşlardır.

SONUÇ

Küresel iklim değişikliği sebebine çözüm arayışından dolayı ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma faktörü asıl olarak çevre kavramı dışında ekonomik ve sosyal boyut kavramları üzerinde de hayat bulmuştur. Gelecek nesilleri, geleceği, tüm insanlığı düşünerek hareket etmek, gelecekte dünyanın yok olmasını engellemek, geleceği düşünerek hareket etmek, gelecek nesiller için bilinçli bir tüketici olmak, tükettiğini üreten bir toplum bilinci oluşturmak için ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda kısaca hayatın her alanında sonraki nesilleri düşünerek hareket etmek gerekmektedir. Toplumda tükettiğini üretme mantığı oluşturulmalıdır. Fakat bu durumu hayatımızın her alanında sağlamak gerekmektedir. Kurumlarda, işletmelerde, finans sektörlerinde vb. birçok alanda sürdürülebilir kalkınmanın dikkate alınarak ve destek sağlanarak tüm dünyada yer etmelidir.

Çalışmada değerlendirilen finans kurumlarından bankacılık sektörünün de yukarıda açıklandığı üzere üstüne düşen sorumlulukları yerine getirilmeli personellerine de bu bilinci oluşturacak seminerler, konferanslar ve eğitimler düzenleyerek ve bu gibi çeşitli yöntemler geliştirerek destek sağlamalıdır. Türkiye’de finans sektörlerinden önemli yer tutan bankacılık sektörünün, sürdürülebilir kalkın-

ma hedeflerinin sağlanmaya çalışma sürecinde krediler, projeler, eğitim ve çalışmalar ile destek sağlanmalıdır. Üstüne düşen sorumlulukların bilicinde olunmalıdır. Bankacılık sektörü gibi güçlü ve müşterileri, çalışanları, paydaşları, ortakları vb. ile etki edebileceği geniş bir kitleye sahip bir kurumun toplumda önemli sorun haline gelen sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için oluşturulan sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleşebilmesinde büyük destek sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbank Faaliyet Raporu (2016). http://www.akbank.com/tr-tr/Yatirimci-iliskileri/Documents/Faaliyet-Raporlari/2016_Akbank_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden 19.06.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Akbank (2015). Sürdürülebilirlik Raporu. <http://www.akbank.com/tr-tr/Yatirimci-iliskileri/Documents/2015-Akbank-Surdurulebilirlik-Raporu.pdf> adresinden 19.06.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı. *Antropoloji Dergisi*, Ankara, sy. 14, 133-164.
- Aksu, C. (2011). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre. Güney Ege Kalkınma Ajansı, 1-33. http://geka.gov.tr/Dosyalar/o_19v5e00u1ru61bbncf2qmlcpv8.pdf adresinde 10.05.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Alagöz, M. (2004). Sürdürülebilir Kalkınmanın Paradigması. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, sy. 8, 1-23.
- Altun Ada, A. ve Kılıç, Z. (2014). Sürdürülebilir Kalkınma ve Sürdürülebilir Bankacılık: AB ve Türkiye’deki Uygulamalar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy.42, 203-212.
- Balkaş K. (2004). *Kredi Kavramı ve Sektör Kredilerine Göre Türkiye’deki Belli Başlı Sektörlerin Analizi* (Yüksek Lisans Tezi). <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/536/840.pdf> adresinden edinilmiştir.

- Bayraç, H. N. ve Çemrek, F. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma Skorumun Hesaplanması. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 131-152.
- Bruntland Report (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future.
http://www.sswm.info/sites/default/files/reference_attachments/UN%20WCED%201987%20Brundtland%20Report.pdf adresinden 29.04.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Byrch, C. vd. (2009). Sustainable development: What does it really mean?, The University of Auckland, Business Review, 11(1), 1-7.
- Ciegis, R. vd. (2009). The Concept of Sustainable Development and its Use for Sustainability Scenarios, The Economic Conditions Of Enterprise Functioning, Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics(2), 28-37.
- Doğaner Gönel, F. (2002). Globalleşen Dünyada (Nasıl Bir) Sürdürülebilir Kalkınma. Birikim Dergisi, sy.158, ss.1-13.
- Economic and Social Council, (2016). Progress towards the Sustainable Development Goals Report of the Secretary-General, E/2016/75.
- Emas, R. (2015). The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining Principles, Florida International University.
https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5839GSDR%202015_SD_concept_definiton_rev.pdf adresinden 30.09.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Erişilebilirliği İzleme ve Denetleme Yönetmeliği. (2013). T.C. Resmi Gazete, 28713, 20.07.2013.
- Garanti Bankası (2016). Faaliyet Raporu.
<https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/Garanti-Bankasi-2015-Faaliyet-Raporu.pdf> adresinden 19.06.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Garanti Bankası (2016). Sürdürülebilirlik Raporu.
https://www.garanti.com.tr/tr/garanti_hakkinda/surdurulebilirlik/surdurulebilirlik_gelismeleri/raporlar.page adresinden 18.06.2017 tarihinde edinilmiştir.

- Gün M. (2016). Analysis of Participation Banks in Turkey in Terms of Agency Theory and a Model Proposal. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*. 2(1),51-65.
- Jeucken, M.H.A. & Bouma, J. J. (1999). The Changing Environment of Banks, GMI Theme Issue: Sustainable Banking: The Greening of Finance, 21-35.
- Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik ve İçsel Unsurları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(2), 227-242.
- Okumuş, İ. (2013). Yeşil Ekonomi Göstergeleri Açısından Türkiye’nin Sürdürülebilir Kalkınma Performansı (Yüksek Lisans tezi).<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden edinilmiştir.
- Onay, A. (2015). *Sürdürülebilir Kalkınma, Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilirlik Raporlaması*. Bu çalışma IWCEA2015’de bildiri olarak sunulmuştur, Aralık (International Wire And Cable Exhibitors Association) Özel Sayısı, c. 3, 104-118.
- Oyegunle, A. & Weber, O. (2015). Development Of Sustainability And Green Banking Regulations Existing Codes And Practices. *CIGI Papers*, sy. 77, 1-12.
- Ozmehmet, E. (2012). Dünyada Ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 3(12), 1-23.
- Özbakır, S. N. (2016). Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri Ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. *İzmir Ticaret Odası*.
http://izto.org.tr/demo_betanix/uploads/cms/yonetim.ieu.edu.tr/6360_1470056885.pdf adresinde 09.05.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Sarıkaya, M. ve Kara, Z. (2007). Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık. *Yönetim Ve Ekonomi*, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa, 14(2), 221-233.
- Savram, M. ve Karakoç, A. (2012). Bankacılık Sektöründe İtibar Riskinin Önemi. *International Conference On Eurasian Economies*, Beykent University, Kyrgyzstan-Turkey Manas University, Turan University, 328-332.

- Seidler, R. ve Bawa, K. S. (2009). Dimensions Of Sustainable Development, Department of Environmental Biology. University of Massachusetts Boston, USA, c.1, 1-20.
- Selcen Seydioğulları, H. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yenilenebilir Enerji. TMMOB Şehir Plancılar Odası, Planlama Dergisi, 23(1), 19-25.
- Smith, A. (2011). Ulusların Zenginliği 2 (Çev. Saltoğlu M.) Ankara: Palme Yayıncılık.
- Şekerbank (2015). Sürdürülebilirlik Raporu. http://www.sekerbank.com.tr/docs/default-ource/hakk%C4%B1m%C4%B1zda_doc/surdurulebilirlikraporu2015.pdf?sfvrsn=2 adresinden 19.06.2017 tarihinde edinilmiştir.
- T.C. Dışişler Bakanlığı (2011). Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP). <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-cevre-programi.tr.mfa> adresinden 10.02.2017 tarihinde edinilmiştir.
- T.C. Dışişler Bakanlığı (2011). Kyoto Protokolü. <http://www.mfa.gov.tr/kyotoprotokolu.tr.mfa> adresinden 10.05.2017 tarihinde edinilmiştir.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2012). Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Raporu: Geleceği Sahiplenmek. http://www.surdurulebilirlikkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/07/1.Gelecegi_Sahiplenmek.pdf adresinden 11.05.2017 tarihinde edinilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD). <http://disiliskiler.kulturturizm.gov.tr/TR,22153/ekonomik-isbirligi-ve-kalkinma-orgutu-oecd.html> adresinden 27.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Ziraat Bankası (2016), Sürdürülebilirlik Raporu. <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/Bankamiz/YatirimciIliskileri/Documents/SurdurulebilirlikRaporu2015.pdf> adresinden 19.06.2017 edinilmiştir.
- Tıraş, H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. Dergi Park, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 57-73.

- TMMOB Gıda Mühendisleri Odası (2012). KOSGEB Uygulamaları Ve Destekleri, Gıda Mühendisleri Dergisi.
https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/ecd2bd94734e5dd_ek.pdf adresinden 05.07.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Türkiye Bankalar Birliği (2017). Görevleri.
<https://www.tbb.org.tr/tr/hakkimizda/kurumsal/hakkinda/gorevleri/13> adresinden 21.07.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Türkiye İş Bankası (2015). Sürdürülebilirlik Raporu.
<http://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/surdurulebilirlik/raporlarimiz/Documents/SurdurulebilirlikRaporu2016.pdf> adresinden 15.07.2017 tarihinde edinilmiştir.
- UNDP (United Nations Development Programme: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) (2017). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri.
<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> adresinden 11.05.2017 tarihinde edinilmiştir.
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) (2017), 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri.
<http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/skh.pdf> adresinden 20.09.2017 tarihinde edinilmiştir.
- United Nations (1972). Repor Of The United Nations Declaration on Human Environment, Stockholm, 5-16 June 1972.
<http://www.un-documents.net/aconf48-14r1.pdf> adresinden 09.05.2017 tarihinde edinilmiştir.
- VakıfBank (2016). Faaliyet Raporu.
http://www.vakifbank.com.tr/documents/yiliski/2016_faaliyet_raporu_v2.pdf adresinde 15.07.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Zoral, P. (2011). Sürdürülebilir Kalkınmanın Mekânsal Planlama Pratiğine Aktarılması: Sürdürülebilirlik Değerlendirmesi Ve Türkiye Uygulaması (Yüksek Lisans Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden edinilmiştir.

